

Katja ja mummo

Katja Tukiaisen nimi on tällä hetkellä kovasti tapetilla. Tammi-kuussa ilmestyi Katjan toinen albumi Tyttö ja mummo. Samaa aikaan hänellä oli näyttely galleria Bakeliittibambissa, jossa oli esillä maalauksia Katjan sarjakuva-albumien ruuduista.

Ville Hänninen

Jos Katja Tukiaisen tarinat olisi tehty tv-sarjan tai elokuvan muotoon, kaikki puhuisivat niistä. Tukiainen käsittelee tarinoissaan sujuvasti seksuaalisuutta ja epäsovinnaisuutta. Tyttö ja mummo -albumissa hän kuvaa entistäkin taitavammin lapsuutta ja vanhuutta vapauden saarekkeina, elämänvaiheina jolloin on mahdollista irrotella, tehdä ja sanoa mitä huvittaa.

Tukiaisen sarjoissa isoäidin ja lapsenlapsen suhde on jopa poikkeuksellisen läheinen.

”Meidän perhe on aina ollut harvinaislaatuinen. Män mummoni on asunut meillä siitä asti, kun mä olen ollut lapsi. Mun vanhemmat meni naimisiin ja se muutti mukana ennen kuin olin edes syntynyt, ja kun mä synnyin oli itsestään selvää, että asumme edelleen yhdessä. Se on todellakin hyvin harvinaista Suomessa, enemmänkin kai etc-

lä-eurooppalainen tapa.”

”Sen takia mulla ja mun mummolani on erittäin hyvä, läheinen suhde. Toftakai se on joskus ollut kauheakin me huudettiin ja tapeltiin aika tavalla, kun olin murrosikäinen. Itse asiassa siinä vaiheessa kun olin murrosikässä, mun mummolle hommattiin oma asunto - kilometrin päästä!”

”Mummo on aina kertonut paljon juttuja omasta lapsuudestaan. Se on valtavan epäsovinnainen, hurja ihminen. Mä oon joskus yrittänyt haastatella sitä, saada tavallaan lisätietoja, siinä vaiheessa se on kuitenkin heti mennyt vähän varpaillleen ja ruvennut puhumaan hirveän siististi ja huolitellusti.”

Tukiaisen perheen sitet toisiinsa muodostuivat poikkeuksellisen vahvoiksi varmaankin osin sen takia, että he muuttivat länsi-Suomesta itä-Suo-

meen, Kuusankoskelle, kun Katja oli pieni.

”Kun aluksi asuimme Kuusankoskella, mulla ei tietenkään ollut ketään kavereita. Siihen aikaan vietin todella paljon aikaa mummon kanssa. Leikin sen kanssa ja kävin kävelyillä ja rotkillä.”

Tarinoihin Tukiainen ottaa aineksia omasta elämästään, mutta muokkaa ne omikseen ja keksii paljon lisää.

”En mä silloin kotona asuessa tajunnut meidän tilanteen omalaatuisuutta. Nyt kun olen asunut kymmenen vuotta poissa kotoa, tilanteet nousevat vahvemmiksi ja niistä on mahdollista kertoa. Vasta kun vähän irtautuu ja saa etäisyyttä, näkee sen rikkauden.”

”On niin helppoa kertoa sellaisista asioista, mitkä tuntee läpikotaisin. Henkilöhahmoillani on tosielämästä poimi-

tut nimet, mutta silti tapahtumilla ei välttämättä ole mitään tekemistä todellisuuden kanssa. Vaikka kaikki tarinoisani ei suinkaan ole totta, niin ajatuksen tai tunnelman tasolla ne usein ovat hyvinkin totta.”

”Tähän asti tarinat ovat syntyneet aivan luonnostaan, ponnistelematta. Mun ei ole tarvinnut esimerkiksi hahmia materiaalia tai tietoa mun tarinoinhin.”

Katja kokee, että ”etelä-eurooppalainen” tapa, jossa kolme sukupolvea asuu samassa asunnossa, oli mukava tapa asua.

”Tykkäsin asua mummoni kanssa. Toisaalta, mä menin puoli vuotta sitten naimisiin ja ajatuskin omasta äidistä asumasta saman katon alla on ... HUI!”

”Vaikka onhan se selvää. Kun on kaksi sukupolvea välissä, tilanteet ovat vähemmän tulenarkoja. Samaten isoäidistä on helpompi kertoa tarinoita kuin omasta äidistä, koska siinä on riittävästi etäisyyttä.”

Viatonta seksuaalisuutta

Tukiaisen sarjakuvissa hallitsevana elementtinä on seksuaalisuus. Seksuaalisuus pitää kuitenkin ymmärtää Tukiaisen tapauksessa laajempänä käsitteenä.

”Seksuaalisuus on mulla luonnollinen osa töitä, enkä mä itse edes aina näe sitä. On kuitenkin huomattava, että vaikka mun sarjakuvissani on paljon seksuaalisia elementtejä, niissä ei ole käytännössä lainkaan seksiä! Ihmiset ymmärtävät sanan seksuaalisuus usein väärin, turhan kapeasti. Hahmojeni seksuaalisuus on sitä, mikä lapsilla, vanhuksilla ja meillä kaikilla on luonnostaan. Se on luonnollista, ”viatonta” seksuaalisuutta. Monet tukahduttavat sen itsessään aikuisiässä ja se pääsee esiin vasta vanhana. Se ilmenee sanoissa tai pienissä kosketuksissa - ystävien, isän

ja äidin, mummon ja lapsen välillä.”

”Tällainen seksuaalisuushan on kauhian vaarallista, siitä ei saa puhua. Kun seksuaalisuus yhdistetään vanhuksiin tai varsinkin lapsiin, se on meidän kulttuurissa jonkinlainen kielletty asia. Ja lisäksi se yhdistetään oudosti pedofiiliaan. Lasten välillä oleyalla seksuaalisuudella ei kuitenkaan ole paljoakaan tekemistä aikuisten seksin kanssa, se on ihan oma maailmansa.”

”Sain sarjakuvanäyttelyni avajaisissa virolaisen Maimu Bergin kirjan Rakastin venäläistä. Se on tunnelmaltaan jotenkin samanlainen kuin mun albumini. Siinä on tyttö ja poika. He ottavat kaikki vaatteet pois, mutta eivät sitten tunnekaan enää mitään mielenkiintoa koko juttuun. Sitten yksi ulkopuolinen tyttö kävellee niiden luo. Se laittaa sormensa pojan napaan ja lähtee pois. Se on tilanteen huipentuma, varsinainen kliimaksi...”, Tukiainen naurahtaa.

Kuten Katjan albumistakin näkee, vanhainkodit ovat paikkoja, joissa vanhojen ihmisten seksuaalisuus kukoistaa. Niissä vierailleva ulkopuolinen huomaa välittömästi absurdin, jollain lailla hilttömän tunnelman. Esimerkiksi de-mentit ovat alkaneet muistin hiljalleen haurastuessa palata lapsuuteen: estot häviävät.

”Vanhainkodeissahan on hurjaa meininkiä. Mun ei tarvinnut Tyttö ja mummo -albumissa yhtään licitella sitä. Vaikka hoitajat yrittävät hillitä ja rauhoittaa tilannetta, siellä on suhteita, vihjailuja, ronskeja keskusteluja ja vaikka mitä. Kuulemma vanhat sedät tulevat myös yöllä äkkiarvaamatta joidenkin mummojen sänkyihin...”

Kohti slevää, kohti realistista

Tukiaisen tyyli on tullut mutkien kautta omakohtaisemmaksi, realistisemmaksi. Hänen uransa sarjakuvien parissa alkoi 90-luvun alussa Naaras-sarjoissa.

”Naarasarjoihin tehdyt jutut eivät olleet niinkään omakohtaisia kuin hyvin runollisia. Yritin välttää perinteisen sarjakuvan keinoja ja tein kaiken väärinpäin.”

”Mun ensimmäinen sarjakuvani oli etäännytetty todellisuudesta siten, että siinä ei ollut tyttöä vaan pikkuveli. Jonkin ajan päästä sitten tein Sarjakuvastimeen tarinan, jossa oli pikkusisko ja isosisko ja mummo oli tarinassa - kätänä!”

Vähä vähältä mummo ja lapsenlapsi tulivat kuvaan mukaan omana itsenään.

”Ensimmäisessä albumissahan sitten ideana oli, että tyttö kasvoi mummoksi. Siinä niitä ei voinut enää erottaa toisistaan, tyttö oli mummo ja mummo oli tyttö. Ajatus oli siis, että tyttö ja mummo voivat olla sama henkilö eri sukupolvissa. Toisaalta vielä edellisessäkin albumissa kyse oli etäännyttämisestä, hahmot eivät olleet eroteltuina omana itsenään.”

Uudessa albumissa piirrosjälki on entistä osaavampaa. Harmaat laveeraukset tuovat albumiin lisäsävyyttä ja tekevät sen erinäköiseksi, ehkä realistisemmaksikin aikaisempaan jälkeen verrattuna.

”Mulla oli enemmän aikaa ja apuraha tehdä Tyttö ja mummo -albumia. Pystyin tekemään jokaisen ruudun niin, että olin siihen ainakin sillä hetkellä tyytyväinen.”

"Samalla tavalla kuin alkuaikoina etäännytin hahmoni arkitodellisuudesta, myös mun piirrosjälkeni oli rujompaa. Mä huomasin, että mulla on luonnostaan viehtymys kaikenlaiseen sievään ja sitä vastustaakseni sitten yritin piirtääkin rumasti."

"Tässä uudessa albumissa on sekin lukijan samastumismahdollisuuksia lisäävä piirre, että enää hahmoilla ei ole silmät otsassa! Aikaisemmissa sarjakuvissa vain näytti hauskalta, kun silmät eivät olleetkaan keskellä päätä. Nyt halusin kuitenkin inhimillistä hahmojani ja siksi laskin silmiä aika paljon alaspäin."

Vilvan vaihtelut ja sen paksuudet näkyviin

Katja teki Bakelliittibambissa pidettyä taidenäyttelyä varten maalauksia omista sarjakuvistaan.

"Mä olen pitkän aikaa maalannut ja tehnyt sarjakuvia rinnakkain. Halusin ensimmäistä kertaa tuoda ne konkreettisesti yhteen ja tutkia sarjakuvaa kuvataiteena. Tarkoitukseni oli siis saada sarjakuvan viiva päärooliin mutta perinteisen maalaustaiteen materiaalein."

Näyttelyn maalaukset ovat ikään kuin suurennettuja sarjakuvaruutuja. Niiden puhekuplista on poistettu tekstit, mutta kuplat on silti jätetty maalauksiin viittauksina alkuperään ja visuaalisena elementtinä.

"Mä oon halunnut mahdollisimman pitkälle korostaa viivaa - sen vaihtelua, eri paksuuksia ja sitä aaltoilua, mikä siveltimellä tehdyistä sarjoista syntyy.

Jossain määrin maalauksissa joutuu jopa liioittelemaan viivaa ja sen paksuutta niin, että se näyttäisi paremmalta."

"Mun tapani tarkastella sarjakuvia on hyvin visuaalinen. Arvostelen niitä nimenomaan kuvallisessa mielessä, kuvataiteena. Sen takia luultavasti monet hyvätkin tarinat jäävät näkemättä, koska ne eivät vedä mua visuaalisesti puoleensa."

Näyttelyn työt ovat melko suurikokoisia, toisin kuin tavallisen sarjakuvaoriginaalinäyttelyn sivut ja luonnokset, joita on katseltava silmät sirrillä.

"En itse pysty katsomaan näyttelyissä sarjakuvaoriginaaleja pitkään, kun mulla tulee selkä kipeäksi. On kuitenkin hienoa, että niitäkin on nykyisin. Asianharrastajille ja piirtäjille originaalit ovat hyviä, koska niistä näkee eri piirrostekniikoita, lyijykynää ja vesivärejä käytettynä eri tavoilla. Mutta jos haluaa esittää jotain muuta, originaali ei aina tee oikeutta."

"Mä olen halunnut myös käydä keskustelua siitä, mikä on originaalin arvo tai mikä itse asiassa on originaali. Jos on käynyt näyttelyssäni, on joutunut väkisin myös miettimään, että mikä se originaali itse asiassa olikaan - maalaus vai alkuperäinen sarjakuvaruutu?"

SARJAKUVAKURSSI

JÄLLEEN ETELÄ-PÖNÄJÄRVIEN OPISTOLLA
KESÄ-HEINÄKUUSSA 26.6. - 2.7.1993

Ja kuudenhän kesänä Opi-ohjelman sisältänyt sarjakuvakurssi. Kurssi on tarkoitettu niin aloitteluille kuin jo kokenneille piirreille, jotka haluavat sarjakuvataiteeseen.

Kurssin sisältö on mm. käsikirjoituksen tekeminen, hahmojen suunnittelu, sarjakuvan jarruvalmistus, piirustustekniikat ja sarjakuvan väritys.

Opettajana toimii toimittaja Jukka Murtomäki, joka on piirtänyt mm. Disney-hahmoja ja Muumeja.

Mikäli ilmoittautuessa, mikäli joku ei ole vielä kokenut sarjakuvataiteen, niin pyynnillä tarjotaan myös tutustuttavaa sarjakuvaa, jota voi ottaa mukaan tai lainata.

Tärkeimmät tiedot ja ilmoittautumiset:

ETELÄ-PÖNÄJÄRVIEN OPISTO
OPINONTIE 111
60000 LAMAJOKI
Puh. 04 - 424 6047
Fax. 04 - 424 6047

TERVETULOA!

